

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Dr. Lechner Jenő

Szerző:

Cím:

Forrás:

Kronika

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

614.441

Idő

16/19

Személy

Helyszám

A RÉGI SZENTJÁNOS KÓRHÁZ épületét nemrégiben friss vakolatmezbe öltöztették. Az új köntös alól is kír az öregség s bár minden újabb tatarozáskor egy-egy kedves régi vonalát, részletét tüntetik el avatatlan kezek, itt-ott még ma is felismerhetők építésének korát eláruló régi tagozatai. Legutóbb ablakait alakították át és leszerelték kedves öreg ablakrácsait, amelyek régi szokás szerint kikönyököltek ablaksíkból, hogy a kitekintőnek szabad látást engedjenek jobbra is, balra is. Most érdektelen, stilszerűtlen, sőt éktelen „új“ vasrácsai vannak. Szegényesek. Talán emlékeztetni akar-nak a multra, mert ez az épület a XVIII. század végén szegényház-nak épült. Akkori copf izlésű homlokzata bizony gazdagabb volt, mint a mostani. Egyes főnmaradt részletei, mint a déli oszlopos, oromzatos homlokzata és régi fényképek tanuskodnak róla. Azóta a „tatarozások“ lassan kivetkőztették eredeti stílusából, a kegyelemdőfést most kapta a legutolsó „megújítás-kor“. De lássuk történetét.

Helyén egykor a budai céllövő egyesület tanyázott. 1789 előtt, mielőtt a rendes polgári őrsereg megalakult, hogy a polgárok fegyver forgatási készségét egy esetleges vár-ostrom kivédésére biztosítsák, a polgárokat a céllövés gyakorlására kötelezték. Már 1696-ból van

adatunk, hogy itt az egykori Horvátvárosban a mai Szent János-kórház tájékán lövőhely volt. Mária Terézia idejében már csak mint időtöltő szép sportot üzték a céllövést és 1743-ban a puskás polgárság megalakította a céllövő egyesületet. A lövőhelyről a városi tanács gondoskodott, amely még 1713-ban, a várbeli Szentháromság szobor építési állványaiából építette az első lövőházat itt a Széna-téren, amelyet az 1739-ben dúló pestis-járvány idejében kórháznak alakítottak. Az is maradt 1742-ig, 1776-ban a polgárság adakozásából korcsmával és kuglizóval kibővítették az épületet. 1849 szomoru korszakában a céllövő egyesületnek politikai okokból meg kellett szünnie, a fegyvereket az abszolút kormány elkobozta és az épületet állami célokra foglalta le. Csak 1861-ben kelt új életre megint a budai céllövészet és 1871 augusztus 18-tól 23-ig itt tartották meg az egyesület „százados“ ünnepét. A régi szegényház, amelyet II. József korában építettek ide, a lövőhely területéből sokat elvett, a fennmaradt területnek is egy részét még 1792-ben eladták. Az egész terület azután 1883-ban kerül a főváros birtokába, akkor a céllövő egyesület a Nagy Rókus-utca-ba telepedett át, 1885-ben felavatván ujonnan épült székházát.

A mai Szent János-kórház építésének történelmi adatai nem egé-

zen világosak előttem. Annyit tudunk, hogy a lövőhely szegényház-utcai sarkán épült még 1710-ben az első pestis barak, melyet a járvány megszűntével kórház céljaira továbbra is fenntartottak. Az 1739-ben újra feldühöngő járvány idején a pestiskórház a Pösenbacher Mihály horvátvárosi majorjában volt, amelyet ő nagylelkűen a kórház céljaira hagyományozott. De mint előbb láttuk, pestis barakul szolgált a régi céllövőház is. A major tehát a céllövőház szomszédságában kellett hogy álljon. 1718-ban a tanács telekvásárlással bővítte a kórházhelyet és 1735-ben kápolnát épít a polgárság adományából. Azután csak annyi adatot találtam, hogy a régi szegényház 1819-ben már fennállott. Építési stíljé a II. József korára utal. A szénatéri homlokzat és a déli oszlopos homlokkal még ennek a kornak a jellegét viseli. A szegényház-utcai homlokzat ellenben tipikus biedermeier architektúra a XIX. század elejéről. Az épület akkor Kalmárfy Ferenc városbíró buzgóságából nyert kibővítést. Alapkövét 1819 október 19-én maga József nádor és neje tették le és 1820-ban nyílt meg, de homlokzatán Schams szerint még 1822-ben is dolgoznak. Alapkövébe Falka N. budai polgár adományából az építés adatait meg-

örökítő címlemez helyeztek el, ez csak az épület elbontásakor fog majdan napfényre kerülni.

A kórház 1846 óta viseli a Szt. János nevet, melyet a régi Szent János-kápolnától örökölt. Ennek a kápolnának a tornyát 1829-ben építették. A régi kápolna nevét viszont a hajdan itt állott Szent János szobortól nyerte, amelyet Schmall kutatásai szerint a céllövő polgárság alighanem mint a céllövészet patronusának állíttatott. Egy 1717. évi budai tanácsi jegyzőkönyv emlékezik meg erről. A kórház 1819-iki bővítésének a szobor utjában lehetett, elbontották. A mostani a déli homlokzat előtt oszlopon álló Szt. János szobor 1829 körül épült. Története ismeretlen. Alighanem a polgárság állította az elbontott szobor helyébe.

Dr. Lechner Jenő.